

بسم الله الرحمن الرحيم

از ایران چه می‌دانم؟ / ۱۱۴

احمد بن موسی شاهچراغ (ع)

جلیل عرفان منش

دفتر پژوهشهای فرهنگی

دفتر مرکزی: تهران، خیابان کریم خان زند، خیابان ایرانشهر شمالی، نبش کوچه یگانه، شماره ۲۲۹
کدپستی: ۱۵۸۴۷۳۶۹۱۳ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۴۶۹۱
تلفن: ۸۸۲۱۳۶۴، ۸۸۳۱۵۴۰، ۸۸۳۱۵۴۱
دوینگار: ۸۸۳۰۲۴۸۵ پست الکترونیک: crb@iranculturestudies.com
تلفن واحد بازاریابی: ۸۸۳۱۵۲۳۳ فروش الکترونیک: www.iranculturestudies.com
www.lahzeh-ketab.com

تلفن های بخش مرکزی: ۸۸۸۴۹۴۶۱، ۹۱۲-۲۱۷۷۶۴۷
مراکز اصلی بخش فروش:

- فروشگاه مرکزی تهران، خیابان کریم خان زند، خیابان ایرانشهر شمالی، نبش کوچه یگانه، شماره ۲۲۹ تلفن: ۸۸۸۴۹۴۶۱
- بخش مرکزی: تهران میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، نبش خیابان شهید وحید نظری، شماره ۲۵۵ تلفن: ۶۶۴۱۷۵۲۲؛ دورنگار: ۶۶۹۵۰۱۴۶

* احمد بن موسی شاهچراغ (ع) - از ایران چه می دانم؟ / ۱۱۴

* مؤلف: جلیل عرفان منش
* مدیر علمی و سرپرستار دکتر حسن باستانی راد؛ ویراستار صورتی: میکائیل وحیدی راد
* طراح قالب جلد: ایراندخت قاضی نژاد اجرا: فریده داورزنی
* صفحه آرا: سمیه تیمیمی
* نمونه خوان: زهرا جوادی پور
* لیتوگرافی: خاورمیانه * چاپ: رسام * شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه * چاپ اول ۱۳۹۲
* بها: ۵۰۰۰ تومان
همه حقوق محفوظ است. هرگونه تقلید و استفاده از این اثر به هر شکل بدون اجازه کتبی دفتر پژوهشهای فرهنگی ممنوع است.

ISBN: 978-964-379-285-5

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۷۹-۲۸۵-۵

عرفان منش، جلیل، ۱۳۳۹ -

احمد بن موسی شاهچراغ (ع) / جلیل عرفان منش. - تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی، ۱۳۹۲.

۱۰۴ ص.: مصور. - (از ایران چه می دانم؟ ۱۱۴)

ISBN: 978-964-379-285-5

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

۱. احمد بن موسی (ع)، - ۳۰۳ ق. - سرگذشتنامه. ۲. امامزادگان - ایران - شیراز.
۳. زیارتگاههای اسلامی - ایران - شیراز. الف. دفتر پژوهشهای فرهنگی. ب. عنوان.

۲۹۷/۹۸۴

BP ۵۳ / ۵ / الف ۳۵ ع ۳۷ ۱۳۹۲

۳۱۳۳۵۵

کتابخانه ملی ایران

یادداشت

با توجه به تحولات نوین فرهنگی در جامعه امروز، نیاز همه ایرانیان، به ویژه جوانان تیزبین و پرسشگر، به بررسی های جدید علمی و مستمر درباره تاریخ پرفراز و نشیب ایران زمین و دیانت و فرهنگ و تمدن آن، بیش از گذشته نمودار شده است. از این رو، دفتر پژوهشهای فرهنگی با شناخت این امر و در جهت گسترش دیدگاه های همه جانبه و عمیق فرهنگی، تلاش مستمری را آغاز کرده و بر آن است تا با انتشار مجموعه از ایران چه می دانم؟ آگاهی های مهم، دقیق و سودمندی را در حوزه های گوناگون ایران پژوهی در دسترس همه دوستداران ایران و جوانان علاقه مند کشورمان قرار دهد.

امید است که این دفتر بتواند با ارائه این نوع پژوهش ها، ضمن ایجاد پیوندی ناگسستنی میان فرهنگ امروز و دیروز و دوری از هرگونه ذهنیت و جانبداری های یک سو به و غیر علمی، زمینه تبادل نظر و اندیشه را میان همه دانش پژوهان و علاقه مندان این عرصه فراهم سازد و در سرفراز حرکت های نوین فرهنگی و اندیشه پرور و ایجاد آینده ای بهتر برای این سرزمین، نقشی شایسته و مفید ایفا کند.

دفتر پژوهشهای فرهنگی

فهرست مطالب

۷

پیش سخن

۹

فصل یکم. فارس در پیوند با اسلام

۹

۱. ایرانیان یکتبارست

۱۱

۲. سلمان فارسی و گزینش اسلام

۱۳

۳. گسترش اسلام در ایران

۱۷

فصل دوم. زندگی و زمانه احمد بن موسی (ع) پیش از ورود به ایران

۱۷

۱. نسب احمد بن موسی (ع)

۱۸

۲. فضایل احمد بن موسی (ع)

۲۰

۳. فرقه‌های شیعی در زمانه احمد بن موسی (ع)

۲۴

۴. احمد بن موسی (ع) و قیام ابوالسرایا

۳۱

فصل سوم. امامت در میان فرزندان امام موسی کاظم (ع)

۳۱

۱. علل جانب‌داری از امامت احمد بن موسی (ع)

۳۴

۲. پذیرش امامت احمد بن موسی کاظم (ع)

۳۶

۳. امین ولایت و امام رضا (ع)

۴۱

۴. ولایتعهدی امام رضا (ع)

۴۷

فصل چهارم. هجرت امامزادگان به ایران

۴۷

۱. علل هجرت احمد بن موسی (ع) به ایران

۴۹

۲. زمان هجرت احمد بن موسی (ع) به ایران

۵۴	۳. جغرافیای تاریخی هجرت احمد بن موسی (ع) به ایران
۵۸	۴. جغرافیای تاریخی فارس
۶۰	۵. منزلگاه‌ها و مسیر عبور کاروان برادران امام رضا (ع)
۶۱	۶. امام احمد بن موسی (ع) و برادرانش
۶۴	۷. زندگی مخفیانه و شهادت احمد بن موسی (ع)
۶۵	۸. اعقاب احمد بن موسی (ع)
۷۱	فصل پنجم. آرامگاه احمد بن موسی (ع) در شیراز
۷۱	۱. مدفن احمد بن موسی کاظم (ع)
۷۵	۲. تاریخ آرامگاه احمد بن موسی (ع)
۸۷	سخن پایانی
۸۹	مآخذ

پیش سخن

زویای پنهان بی شماری در زندگانی امامزادگان و احفاد ائمه اطهار سلام الله علیهم اجمعین وجود دارد که برخی ناشی از شرایط سیاسی و اجتماعی دورانی است که در آن می زیسته اند. اگر فضای سیاسی و اجتماعی زندگی و زمانه آنها به درستی و به دور از پیرایه و خرافاتی که پیرامون آن تنیده شده است، تبیین شود، معرفت ما نسبت به حقایق و شأن و منزلت آنها افزون می گردد و از دیگر سو باعث آشکار شدن و تعمیق ابعادی نوین از تاریخ زندگانی ائمه اطهار سلام الله می شود.

زندگانی احمد بن موسی (ع) یکی از آنها است. پیدایش فرقه های مذهبی پس از شهادت امام موسی کاظم (ع) موجب شد تا حاکمان عباسی برای تضعیف اقتدار سیاسی امامت کوشش های آگاهانه ای به کار بستند و با طرح جانب داری از امامت احمد بن موسی (ع) تلاش کردند تا پایگاه امامت را به نفع خلافت آشفته سازند؛ با وجود این احمد بن موسی (ع) با رشادت و بربرگواران به بیعت کنندگان اعلام کرد: «من خود در بیعت برادرم علی بن موسی الرضا (ع) شسم» و به مسئله جانب داری از امامت خود پایان داد.

یکی دیگر از مسائل زندگانی احمد بن موسی (ع) قیام وی پس از ماجرای ولایتعهدی امام رضا (ع) است. درک این موضوع به درستی ابعاد جدیدی از ماهیت ولایتعهدی را آشکار می سازد. قیام احمد بن موسی (ع) زمانی آغاز شد که مواضع و سیاست های مأمون نسبت به امام رضا (ع) وارد مرحله نوینی شد و آن هنگامی بود که مأمون دریافت طرح ولایتعهدی علی بن موسی الرضا (ع) همچون یک نیغ دو دم است که یک دم آن «ضربه گیر» برای خنثی کردن قیام علویان و

دم دیگر آن «ضربه‌زننده» است و اساس خلافت عباسیان را به نفع «امامت» آل علی بن ابیطالب (ع) برهم می‌زند. از این‌رو مأمون به رغم کیاستی که داشت، هنگامی که متوجه شکست اهدافش در ماجرای ولایتعهدی شد، تصمیم گرفت امام رضا (ع) را به شهادت برساند. از این‌رو احمد بن موسی (ع) برای حمایت و یاری امام رضا (ع) قیام خود را آغاز کرد. در این حرکت، مردم ایران و از جمله در فارس که همواره از نهضت‌های اهل بیت (ع) حمایت می‌کردند، به یاری احمد بن موسی (ع) شتافتند.

نکته قابل توجه که در جوهره گرایش مردم ایران به اهل بیت (ع) تنیده شده، این است که ایرانیان اسلام را نه از طریق رفتار خشن و ناهنجار برخی از مهاجمان ناآگاه و یا از خلال تعصبات ناروای حاکمان اموی و عباسی بلکه با بحث و تفحص در دین و انسانی با مبانی فکری آن از طریق شناخت الگوهای صحیح و منطبق با مبانی اصیل اسلامی کسب کردند. بنابراین ایرانیان بیش‌تر تعالیم اسلامی را از سرچشمه آن یعنی آیات قرآنی و اهل بیت (ع) فراگرفتند. به همین دلیل فرهیختگان ایرانی افق دیدشان از اسلام ژرف‌تر از دایره تنگ‌نظری مهاجمان متعصب بود و خدمات بسیار ارزنده‌ای به جامعه اسلامی کردند. از سوی دیگر برای آن دسته از اعراب متعصب و ناآگاه که می‌پنداشتند اسلام خط بطلان بر همه فرهنگ‌های گذشته کشیده، فرصتی به وجود آمد تا آنها هم به تدریج ارزش فرهنگ ایرانی را دریابند و به اقتباس از تمدن و فرهنگ ایرانی برای پایدار ساختن دولت نویناد اسلام و گسترش آن، پرداختند و تمدن ایرانی که حاصل تلاش فکری و ذوقی و کوشش‌های مادی و معنوی طی قرن‌های متمادی بود، به جهان اسلام منتقل شد و با فرهنگ اسلامی درآمیخت.